

- *creation of complex creative tasks, instructional games by the teacher and using them in the classroom ;*
- *creation of a favorable atmosphere in the classroom, which is caused by the human character interaction with students;*
- *creation by the teacher the situation of success for each student;*
- *implementation of didactic principle of individualization and differentiation in education;*
- *development of cognitive needs and motives for learning.*

Key words: *creativity, creative personality, creative teaching, creative personality of the teacher, the subject of creativity, characterological features of a creative personality, the main characteristics of a creative teacher, the ways of development and fulfillment of the creative personality of the teacher.*

УДК 371.333:004.9

Л. І. Тимчук

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання
НАПН України, м. Київ

НАРАТИВНЕ НАВЧАННЯ У МЕДІАПРОСТОРИ

У статті йде мова про те, що динамічний розвиток інформаційного соціуму та нових технологій перетворення інформації зумовлює необхідність створення сприятливих умов для застосування наративного навчання як нового методологічного підходу в педагогічній практиці та комунікації. Наративний підхід створює можливість для пошуку й розуміння смислів у різних формах і проявах життя. За допомогою наративу людина може осмислити ширші, складніші й більш диференційованіші контексти власного досвіду. Охарактеризовано й дано визначення поняттям наративного навчання, мультимедійного наративу, медіа компетентності, обґрунтовано необхідність використання мультимедійних технологій учителями у процесі впровадження наративних методик у професійну діяльність.

Ключові слова: *наративне навчання, мультимедійне наративне навчання, мультимедійний наратив, наративні методики, медіапростір, медіа компетентність.*

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, виникнення й поширення Інтернету, хмарних технологій у кінці ХХ на початку ХХІ століття докорінно змінили масмедійну реальність паперових, радіо-, теле- інформаційних носіїв на інформаційний кібернетичний простір, створивши в ньому безпрецедентні можливості щодо поширення та сприймання інформації, її впливу на реципієнтів. Нові технології відкривають для людини нову якість сприймання, можливість задовольнити споконвічну й найістотнішу потребу її духу – виходу за межі реального світу в інший, багатовимірний світ неосяжних віртуальних вимірів: телепростору, Інтернету, аудіокниг, розмов по мобільному телефону та ін.

Розвиток інформаційно-віртуального мегасоціуму вимагає іншого рівня інтелектуальної, технологічної та компетентної підготовки. Тому, можна впевнено стверджувати, що в педагогічній теорії та практиці поширюється

напряму, що утворює швидку видозміну існуючих освітніх моделей на інтегративні, динамічні, еволюційні моделі знання, які сприятимуть розкриттю пізнавального й творчого потенціалу особистості. Їх запровадження повинно створити максимально комфортні умови для розвитку людини, її оточення й соціального середовища, з якими відбувається постійна взаємодія. Разом із тим, такі зміни дають поштовх глибоким трансформаційним процесам, що покликані змінити як систему професійної підготовки майбутніх учителів, так і існуючу систему перепідготовки й підвищення рівня фахової кваліфікації педагогічних кадрів.

Аналіз актуальних досліджень. Починаючи з 80-тих років минулого століття, після опублікування праць відомого американського педагога та психолога Дж. Брунера, зарубіжними науковцями почала активно досліджуватися проблема нарративного навчання [3; 4; 5]. У вітчизняному педагогічному просторі нарративний підхід залишається малодослідженим [2]. Вивчення особливостей реалізації нарративного навчання видається особливо актуальним з огляду на необхідність демократизації й гуманізації навчального процесу, а також його спрямованості на розвиток медіа компетентностей у сучасному інформаційному просторі.

Метою даної статті є дослідження проблеми застосування нарративного навчання як нового методологічного підходу в педагогічній практиці та комунікації, що дозволить трансформувати знання, моделювати віртуальну пізнавальну реальність, а також створити умови для перевірки правильності розв'язань проблемних ситуацій.

Виклад основного матеріалу. Освітні виклики, що виникли в результаті інформаційно-трансформаційних змін, щоразу більше актуалізують проблему запровадження в практику освіти нових, сучасних методологічних підходів до вивчення джерел педагогічних знань. Вважається, що в методології педагогіки питання про джерела педагогічних знань є достатньо опрацьованими й вивченими, але, на наш погляд, зараз виникла серйозна необхідність повернення й переосмислення залишеного в спадщину надзвичайно цікавого, важливого та значущого пласту знань, представленого в працях, щоденниках, листах, спогадах видатних учених, дослідників, митців, котрі залишили яскравий, нетлінний слід на шляху розвитку людської цивілізації.

Сучасний світ являє собою особливу інтегральну медіа реальність, основними інформаційними джерелами якої є Інтернет, мобільні засоби зв'язку та телебачення. У ній існуючі мультимедіа та Інтернет технології дозволяють трансформувати знання, моделювати віртуальну пізнавальну реальність, розширюють простір значень, впливають на стратегії їх

конструювання й розуміння, пізнання реальності й позиціювання в ній людини як частини цієї реальності. Завдяки розвиненим технологіям людина може не тільки швидко орієнтуватися в довіллі, культурі, виокремлювати й усвідомлювати значення, шукати в медіа продукції власні ідеали й цінності (моделі міжособистісних, сімейних відносин, соціальних, професійних ролей, поведінкових стандартів), але й ставати співтворцем культурних цінностей.

Останні дослідження, які були проведені в Польщі у 2012 році в рамках проекту «Діти мережі», показали, що для учнів (у дослідженні брали участь діти віком від 9 до 13 років) віртуальна медіа реальність є природною, зрозумілою й органічною: «мережа не є для нас технологією, яку ми повинні вивчити й освоїти, у ній ми знаходимо самих себе...», «мережа є процесом, який діє та неперервно змінюється на наших очах, з нами й через нас», «мережа не є для нас чимось зовнішнім стосовно реальності, а є її елементом. Ми не користуємося мережею, ми живемо в ній» [1].

На нашу думку, уже давно у вітчизняному освітньому просторі визріла необхідність зосередити увагу фахівців на взаємовідповідному поєднанні інформаційно-комунікаційних технологій і технологій активного засвоєння знань, що сприяють розкриттю пізнавального потенціалу особистості, її творчому самоствердженню. У цьому аспекті особливе місце займають нарративні методи дослідження, які одночасно стають і ефективним методом навчання – інтерактивного засвоєння знань, що, у свою чергу, вимагає підвищення рівня якості професійної підготовки вчителів стосовно формування медіа й інформаційно-комунікаційних компетентностей у сфері використання мультимедійних засобів.

В інформаційному медіа соціумі нові технології перетворення інформації, складають як для вчителів, так і для учнів не тільки джерело знань, але й одночасно створюють умови для застосування нового методологічного підходу до освіти та комунікації – нарративного навчання. Термін «нарратив» походить від латинського слова «narrare», що означає оповідь, розповідь, словесну історію. Застосування методів нарративу включає вивчення багатьох артефактів, легенд, міфів, біографій, епістолярію (щоденників, нотаток, листів), а також особистих мемуарів, розповідей, спогадів, які стосуються минулих, сучасних і майбутніх подій.

Як зазначає професор М. Лещенко: «Застосування методів нарративу вимагає від учителя не стільки безпомилкового вивчення й точної передачі змісту навчального матеріалу (краще за вчителя це зробить комп'ютерна програма), як уміння «одягнути суху інформацію» «у живу одягу слова», яскраві барви та трепетні почуття, зробити її привабливою й особистісно

значущою для учня» [2]. Використання ІКТ у процесі реалізації **методів наративу** – це важливий компонент фіксації й дослідження способів, за допомогою яких ми переживаємо, осмислюємо й упорядковуємо, набуваючи досвіду, наші життєві історії, спогади, наміри. Мультимедіа, Інтернет дозволяють трансформувати знання, моделювати віртуально-пізнавальну реальність, а також створюють умови для перевірки правильності рішень, їх реєстрації, систематизації та розповсюдження.

Наративне навчання – це спосіб взаємодії вчителя з учнями, що передбачає гармонійне поєднання й використання в навчально-виховному процесі вербальних методів інтерактивного засвоєння знань і застосування інформаційних джерел (автобіографічних, біографічних, педагогічних наративів та ін.), що специфічно поєднує теоретичні та практичні підходи, репродуктивну й дослідницьку діяльність на основі вивчення, узагальнення, інтерпретації та трансформації досвіду.

У цьому аспекті доцільним, на нашу думку, є з'ясування креативних можливостей методів наративу. У різних наукових джерелах наратив у вузькому розумінні визначають як оповідь про себе та власний життєвий досвід, у широкому сенсі – як специфічний спосіб конструювання реальності (Дж. Брунер [4]), як засіб саморозуміння й самопредставлення (П. Рікер [3]), як засіб саморозвитку особистості, який передбачає набуття унікального індивідуального досвіду (М. Лещенко [2]).

У зарубіжних освітніх практиках наративні методи досить поширені, оскільки розглядаються як складова особистісно-креативної парадигми підготовки майбутніх педагогів. Застосування нарративу потребує значних часових затрат, проте є незамінним (безальтернативним), якщо метою є не просто передача інформації, а її засвоєння в якості набуття досвіду. Німецька вчена, професор вищої педагогічної школи в Холзміндені Крістель Ольманн (Christel Oehlmann), автор науково-методичного посібника «Про мистецтво оповіді», викладач курсів наративної майстерності для вчителів, визначає педагогічний наратив як «чарівний простір, який виникає в результаті експресивної творчості та створює образи, що допомагають його авторові самостійно порадити собі в конкретній ситуації, а слухачі оповіді можуть поринути у світ фантазії, відчувати себе вільними, збагачувати власний досвід» [5, 244].

У порівнянні з традиційним тлумаченням у вітчизняній педагогіці словесних методів, наратив передбачає розширення можливостей збагачення інформаційного потоку віртуальними, почуттєво-емоційними, суб'єктивними характеристиками. Саме наративний підхід створює

можливість для пошуку й розуміння смислів у різних формах і проявах життя. За допомогою наративу людина може осмислити ширші, складніші й більш диференційовані контексти власного досвіду.

Використання медіа у процесі реалізації наративного навчання – це важливий компонент дослідження способів, за допомогою яких ми переживаємо, осмислюємо й упорядковуємо, набуваючи досвіду, наші спогади, наміри, життєві історії, своє самоусвідомлення. Інформаційні комунікати (повідомлення), доступні через Інтернет і ті, які педагоги пропонують учню потребують якісного відбору, обробки, переосмислення, мають містити високий рівень рефлексивної дії, нести й пробуджувати духовний потенціал людини. Навчальна інформація повинна сприяти встановленню зв'язків між подіями, спілкуванню у віртуальній реальності, при цьому завжди, акцент потрібно робити на ставленні до життя, як до основної, даної нам реальності, яку ми постійно змінюємо й удосконалюємо, розвиваючи в людині духовність, міцну та водночас гнучку самоідентичність. Тільки тоді якісний, професійно створений інформаційний комунікат дасть можливість збагатити учнів неоціненним досвідом самопізнання й саморозвитку.

У полі вивчення педагогіки все частіше з'являються нові терміни й багатозначні поняття, які пов'язані не тільки з процесом оновлення традиційної дидактики, а й з іншими науковими дисциплінами, що стосуються інформації, інформатики, телекомунікації: цифрові аборигени, мультимедіа, медіапростір, віртуальний простір, кібер-простір тощо. Оскільки, інформаційні технології інтегрально пов'язані з концепцією мультимедійного навчання, то можна стверджувати, що вони стають міждисциплінарною науковою галуззю. Її засади виникають з динамічного розвитку мультимедійного простору, який істотно впливає на оновлення й модернізацію процесу учіння-навчання, педагогічних практик, професійного й індивідуального розвитку вчителя, педагогічної науки в цілому.

Не викликає сумнівів, що комп'ютерні технології існують як потужний, динамічний, дієвий і ефективний допоміжний засіб у процесі навчання. У переважній більшості вони доставляють інформацію, ілюструють її, надають, як правило, готовий набір знань програмового матеріалу. Переважна більшість учених, у своїх працях висловлюють спільну думку, що нові методологічні підходи в педагогічній науці мають базуватися на тому, що засоби навчання повинні перестати виконувати роль засобів трансмісії знань, а натомість створювати можливості до конструювання особистісних значень у побудові власної структури знання [6].

Усі медіа засоби, що застосовуються в процесі навчання, виконують роль ретрансляторів знань. За визначенням польського дослідника Й. Скршипчака (J. Skrzypczak) **медіа матеріали** – це «комунікати (інформаційні повідомлення), які уточнюють, пояснюють, доповнюють вербальну інформацію вчителя, або виступають як джерело самостійного пізнання» [7]. У цьому контексті видається важливим і доцільним учити педагогів різних спеціальностей створювати мультимедійні інформаційні комунікати, використовуючи при цьому наратив у якості як дослідницького інструменту, так і методу навчання. Зосередимо увагу на одному з компонентів наративного навчання – мультимедійному наративі.

Мультимедійний наратив – це наратив, що дозволяє збільшити простір значень за допомогою інформаційно-комунікативних технологій, які впливають на стратегії конструювання, розуміння й пізнання реальності та ідентифікації в ній людини як частини цієї реальності. Він розширює канали інформаційного впливу, створюючи сприятливі умови для пізнавальної активності, надає нового розвитку інтерактивному навчанню, на практиці уможливорює реалізацію індивідуального підходу. Дієвим чинником інтерактивності мультимедійного наративу є його технологічність, що базується на використанні мережних інформаційних технологій, зокрема, ресурсів хмарних технологій, гнучких навчальних модулів, дистанційних форм навчання, що забезпечують інтерактивність, безперервність, демократичність, та особистісну орієнтованість навчання.

Проблема створення мультимедійних матеріалів, яка є дотичною до створення мультимедійних наративів, зокрема, представлена у працях Д. Семенецкої (D. Siemieniecka) [8]. Польська дослідниця визначає такі засади творення мультимедійних матеріалів: вибір оптимальної програми, тобто такої, яка відповідає навчальним цілям, віку користувача, його психофізіологічним особливостям, стану здоров'я, розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності; експресивні характеристики тексту, дизайну, звукового та колористичного оформлення мультимедійних матеріалів, які повинні відповідати критеріям естетичного сприймання й встановленим санітарно-гігієнічним нормам; інтерактивність мультимедійного навчального матеріалу, що передбачає зворотній зв'язок з користувачем (застосування цих матеріалів повинні передбачати надання допомоги, підказки, повторного виконання завдань тощо); цілісна компоновка змісту мультимедійного матеріалу (завдання, що пропонуються користувачу повинні бути об'єднані цілісним контекстом або формою (наприклад, це може бути подорож у віртуальну реальність казок, оповідань, біографічних, автобіографічних нарисів та ін.).

Наративне мультимедійне навчання – це така взаємодія вчителя з учнями, у ході якої раціонально-логічна та почуттєво-емоційна характеристики інформації передаються й засвоюються не тільки через вербальний, але й інші інформаційні канали за допомогою інформаційно-комунікативних технологій, що дає можливість розширити, збільшити, поновити ряд смислів та їх відтінків, що виникають у ході отримання нового досвіду. Наративне мультимедійне навчання характеризується певним рівнем творчості, що виразняється в різних способах структурування, передачі й презентації інформації. Тому, характерною особливістю професійної підготовки вчителів до мультимедійного наративного навчання є прищеплення навичок критичного сприймання інформації в медіа просторі й збагачення досвідом творчої діяльності, тобто формування вмінь творення образного світу за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Такий підхід зумовлено необхідністю творчого залучення учнів до виготовлення інформаційної продукції як обов'язкового етапу в процесі формування інформаційно-комунікаційної та медіа компетентності, що набуває особливого значення в сучасному медіапросторі – інтегральному середовищі, яке використовується для зберігання, передачі й подання інформації або даних.

На нашу думку, при наративному навчанні основна увага педагога повинна бути зосереджена на вихованні розсудливого споживача інформації, який би вмів критично мислити, давати адекватну, логічно-естетичну оцінку побаченому, почутому чи прочитаному матеріалу, ідентифікувати його в царині загальнолюдських цінностей. З цією метою вчителям необхідно використовувати в роботі стратегії виховання сумнівів, пошуку множинних розв'язань проблеми, розвитку естетичного плюралізму під час сприймання інформації з різних Інтернет джерел, популярних передач, шоу, музичних програм, надрукованих матеріалів тощо.

Польська дослідниця М. Шиманська (M. Szymańska) справедливо відмічає, що: «Нові технології змінюючи людину та світ, перетворюють учителя на творця – реалізатора освітніх змін. І тут мова йде, передусім, про поглиблення вчителями розуміння світу, який проникає до школи й надає їй ознак відкритості, стираючи традиційні ознаки замкнутої системи. Таким чином, учитель-творець – це педагог, який відкриває шкільний світ тенденціям розвитку глобалізованої реальності» [9, 186–187]. Тому для успішної реалізації наративного мультимедійного навчання вчителі повинні оволодіти відповідними медіа та інформаційними-комунікаційними компетентностями.

Медіа компетентність – це гармонійні знання, розуміння, оцінювання й цільове використання медіа засобів, які стають інформаційними комунікатами (повідомленнями) або засобами їх фіксації й передачі за допомогою технологій [10]. У країнах Євросоюзу медіа компетентності визначають як мета-компетентності, тобто ті, що проникають у всі сфери життя – професійні, загально професійні й поза професійні, які можуть визначати спільний методологічний підхід у процесі навчання вчителів, зокрема тоді, коли інтегруються технології інформаційні й комунікаційні. У зарубіжних джерелах поняття медіа компетентності вживається часто як синонімічне до категорії інформаційно-комунікаційної компетентності. Водночас медіа компетентність застосовується у характеристиці взаємодії реципієнта з інформаційними джерелами на паперових та інших носіях без використання ІКТ (газети, журнали, книжки, фотографії, картини тощо), а категорія інформаційно-комунікаційної компетентності найчастіше вживається за умови, коли інформація передається за допомогою технологічних джерел.

Як показує дослідження зарубіжного досвіду, у тому числі й польського, розвиток медіа компетентностей учителів охоплює формування, передусім, таких компетентностей:

- компетентності з теорії використання медіа;
- компетентності в контексті мови та медіа комунікації;
- компетентності вибору та аналізу медіа комунікатів;
- компетентності з використання медіа комунікатів [10].

Спираючись на вивчення вітчизняного й зарубіжного досвіду до найважливіших компетентностей учителя як громадянина інформаційного суспільства слід віднести вміння знаходити потрібну мультимедійну інформацію, її декодувати, інтерпретувати, критично проаналізувати, відібрати, перетворити, генерувати нову інформацію й презентувати її для зацікавлених реципієнтів. Учитель повинен уміти стимулювати розвиток здібностей учнів, їх зацікавлень і ставлення до творчості, сприяти креативній поведінці, самостійності їх мислення. Усі названі вміння належать до комунікаційних компетентностей, які відображені в стандартах підготовки вчителя до використання ІКТ.

Учитель як представник інформаційної спільноти стоїть перед альтернативою виконання нових особистих ролей, або альтернативою вибору варіантів поведінки в мережі й контролю за власними діями в ній, що пов'язано з окресленими компетентностями. Важлими також є уміння, які розширюють межі компетентностей учителя:

- участь у створенні віртуальної спільноти в процесі Інтернет комунікації, зокрема побудова структур мережних взаємозв'язків і контактів, за допомогою яких розв'язуються різні проблеми. Проте, інколи виникають дискусії, конфлікти, утруднення в ході вироблення спільної думки, які потребують подальшого розв'язання;
- опанування вмінь грамотно вимовляти текст, що вимагає чіткості й правильності вимови, уміння реагувати на питання, проводити діалог, а також виробляти індивідуальний стиль комунікації, позбавляючись стереотипів і формалізованої поведінки;
- дотримуватися сфери приватності, тобто в процесі інтеркомунікації контролювати емоції, почуття й висловлення, щоб не перетнути межі приватного простору особистості;
- створювати образні презентації, що сприяють виникненню відчутних особистих і соціальних реакцій;
- самовдосконалюватися в постійно змінних умовах медіа комунікації;
- вивчати нові інформаційні технології та застосувати їх у аспекті потреб, можливостей реципієнтів і креаторів інформаційних повідомлень [10].

У процесі мультимедійного нарративного навчання аналіз і відбір матеріалів у інформаційному просторі передбачає певний рівень сформованості оціночних умінь, який може бути визначений на основі наступних критеріїв: визначення надійності джерела інформації, виявлення різниці між фактами й заявами щодо них; характеристика зроблених заяв (точність, конкретність, логічність тощо); встановлення необ'єктивної, сумнівної інформації; з'ясування наявності протиріч, обґрунтованих і необґрунтованих тверджень, доведених і недоведених припущень, перевіреної та неперевіреної інформації. Такий підхід стає дієвим засобом формування в учителів критичного мислення, здатності оцінити якість мультимедійної продукції.

Серед рекомендованих учителям технологій доцільно виділити універсальні та специфічні. Важливим завданням учителя є розкриття причин популярності тих чи інших засобів масової інформації та їх впливу на емоційно-інтелектуальну сферу реципієнтів. Учитель у процесі пошуково-дослідницької роботи під час збирання необхідних даних з наукових, періодичних та Інтернет джерел, статистичних збірників, у ході анкетування, опитування, спілкування з професійними телепрацівниками викристалізовує свою позицію, обґрунтовані твердження й аргументовані висновки, які допомагають дати раціональну оцінку щодо істинності чи хибності

запропонованої інформації. Цьому процесу покликана допомогти стратегія розвитку критичного мислення.

Рівень сформованості оціночних умінь рекомендується визначати на основі таких критеріїв:

- встановлення відмінностей між достовірними фактами й зробленими заявами;
- визначення надійності джерела;
- з'ясування точності заяви;
- розрізнення обґрунтованих і необґрунтованих тверджень;
- знаходження сумнівних, необ'єктивних матеріалів;
- ідентифікація доведених і недоведених припущень, перевірених і неперевірених гіпотез;
- розпізнавання логічних протиріч;
- визначення переконливості доведення [10].

Покладена в основу розвитку медіа компетентності, ця технологія стає дієвим засобом формування критичного мислення педагога, виховання в нього здатності оцінити логіко-естетичні якості поданої інформації. Поряд із цим учителів націлюють на виконання семіотичних вправ, які дають ключ до з'ясування виражальних засобів різних інформаційних джерел, розшифровують закодований у художніх образах зміст.

Кожне комунікаційне джерело рекомендують вивчати за таким планом:

- які техніко-фізіологічні особливості інформаційного впливу на людину?;
- коли, як і ким був винайдений засіб інформації?;
- як розширились сфери його використання (соціальні, економічні, політичні)?;
- хто виступає основним споживачем інформаційної продукції?;
- які є традиційні способи комунікації, як вони розкриваються в сучасних умовах?;
- які характерні обмеження має інформаційне джерело та як розширюються його експресивні засоби?;
- які типові особливості впливу інформаційного джерела на особистість?;
- яким чином реципієнти інформації впливають на зміст, методи й формування комунікації?;
- чи існує зв'язок між різними засобами масової інформації та даним комунікаційним джерелом? [10].

Звернемо увагу на використання технологій декодації змісту, цінностей, естетичних якостей при відборі й аналізі мультимедійних нарративів. Для їх

реалізації вчитель спочатку має сам переглянути мультимедійні наративи, а потім запропонувати такий вид роботи учням, які, у свою чергу, відбирають кілька наративних комунікатів для подальшого аналізу. Найкращим методом, стимулюючим їх обговорення, є ідентифікація учнями основних візуальних образів, які кожен вибирає на свій розсуд, аргументуючи й пояснюючи свій вибір. Таким чином, клас має змогу розглянути різноманітні комунікативні рівні мультимедійних наративів. Одночасно, учитель орієнтує аудиторію на толерантність у сприйманні різних думок і підходів до розуміння й прочитання одного й того ж комунікату. Такий підхід не тільки запобігає висловленню критичних фраз «мені це не подобається», «це я ненавиджу», котрі, як правило, мають демагогічний характер, а й націлює на повагу до позиції іншого та вдумливий аналіз побаченого. Аналогічному вивченню підлягає й текст з точки зору його логічності, осмисленості.

Наступним кроком є вивчення експресивних можливостей поєднання аудіо й відео засобів, значення кольору, світла, перспективи при виготовленні мультимедійних наративів. Вагоме значення надається формуванню уявлень про «новизну», креативність матеріалу (тема й візуальна інтерпретація). Проведення дискусій сприяє розвитку естетично-креативних суджень щодо їх змісту й художньої цінності. У процесі висловлення власних думок про переглянутий мультимедійний наратив учитель заохочує до використання таких антитетичних кліше: змістовний – розпливчатий, сюжетний – абстрактний, яскравий – невиразний.

Учителі пропонують учням завдання класифікувати фрагменти переглянутих декількох мультимедійних наративів за такими критеріями:

- фрагменти, котрі пропагують ту систему цінностей, що неприйнятна для мене особисто;
- фрагменти, які декларують цінності, котрі поділяю і я;
- фрагменти, що відрізняються високим художнім рівнем і новаторським використанням знімальних демонстраційних технік;
- фрагменти, що становлять заштамповані підходи.

Учителі також пропонують учням знайти мультимедійні наративи, котрі, на їх думку, є привабливими за своїми (певними) ознаками. Діти повинні пояснити, якими критеріями вони керувалися при виборі того чи іншого медіа комунікату (оригінальність, популярність, новизна та ін.), з'ясувати причини такого явища.

Розглянутий зміст інформаційних і медіа компетентностей вказує на їх зв'язок з інноватикою та творчими засадами. Людина в медіа світі не позбавлена суперечностей. З одного боку вона може бути нон-конформістом,

який мислить незалежно, створює власне бачення світу та є художником власного образу реальності, яким ділиться з іншими, а з другого боку, – особистістю, яка болісно підлягає змінам, пресингу та впливові глобальної інтернетної спільноти. Така роль медіа дозволяє виробити консенсус і критичні підходи до оцінювання власних суджень, що одночасно сприяє розвитку творчості.

Незаперечно, медіа творять нову реальність, яка перед сучасною школою ставить і серйозні виклики. Підкреслимо, що з одного боку використання мас-медіа створюють необмежений простір для індивідуального розвитку особистості, з іншого ж – намагаються уніфікувати людину й маніпулювати нею. Для того, щоб протистояти негативному впливу, механізмам маніпулювання, формування пасивного, споживацького стилю життя, необхідно запроваджувати мультимедійне нарративне навчання, яке передбачає формування вмінь ефективної взаємодії з мас-медіа та використання нарративних методик, які допомагають у самопізнанні й самоідентифікації індивіда, формують у нього позитивне світобачення, активну життєву позицію, власну думку, уміння набувати власний досвід шляхом переосмислення досвіду інших.

Висновки. Таким чином, у сучасному інформаційному просторі надзвичайно важливою є проблема реалізації нарративного навчання, що повинно сприяти самопізнанню й розкриттю творчого потенціалу особистості. Його дієвість великою мірою залежить від розвитку в людині пізнавальної активності, креативності й нестандартного мислення, толерантності, любові й поваги до інших людей, їх життєвої позиції, точки зору, а також сформованості в учителів та учнів медіа й інформаційно-комунікаційної компетентності. На наш погляд, саме застосування інформаційних технологій у нарративному навчанні повинно сприяти поширенню гуманістичних ідей і грати ключову роль у формуванні відповідних компетентностей сучасної людини. У цьому аспекті доцільним і необхідним є вивчення питання створення та впливу інших мультимедійних нарративних матеріалів – біографічних досліджень життєвого шляху видатних особистостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Dzieci Sieci: kompetencje komunikacyjne najmłodszych: raport z badań / [red. Nauk. Piotr Siuda, Grzegorz D. Stunzaj]. – Gdansk : Instytut Kultury Miejskiej, 2012. – 230 s.
2. Лещенко М. Методи біографічних досліджень в дискурсі освітніх нарративних практик / М. Лещенко // Наукові записки Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Київ, 2012. – № 2. – С. 62–65.
3. Ricoeur P. Time and Narrative / P. Ricoeur. – USA : University of Chicago Press, 1984. – 195 p.

4. Брунер Дж. Культура образования / Джером Брунер ; пер. Л. В. Трубицыной, А. В. Соловьев ; Моск. высш. шк. социальных и экон. наук. – М. : Просвещение, 2006. – 223 с.
5. Oehlmann C. O sztuce opowiadania / red. nauk. Serii : prof. zw. dr. hab. Boguslaw Sliwerski. – Krakow : Wydanie Impuls, 2012. – 330 s.
6. Gajda J. Edukacja medialna. – Multimedialna Biblioteka Pedagogiczna / J. Gajda, S. Juszczyk, B. Siemieniecki, K. Wenta ; Uniwersytet M. Kopernika. – Wydawnictwo o Adam Marszalek, 2002. – 406 s.
7. Skrzypczak J. Popularna encyclopedia Mass Mediow / J. Skrzypczak. – KURPISZ, Poznan, 2000. – 632 s.
8. Siemieniecka D. Technologia informacyjna a tworczość / D. Siemieniecka // Pedagogika medialna. – Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2007. – S. 211–218.
9. Szymanska M. Trendy rozwojowe współczesnego świata a uwarunkowania zmian w edukacji / M. Szymanska // Problemy rodziny na początku trzeciego tysiąclecia. – Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie. – 2007. – T. 1. – S. 183–197.
10. Лещенко М. Розвиток інформаційно-комунікаційних і медіа компетентностей учителів у міжнародному освітньому просторі [Електронний ресурс] / М. Лещенко, Л. Тимчук // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – № 6 (38). – С. 13–28. – Режим доступу : <http://www.journal.iitta.gov.ua>.

РЕЗЮМЕ

Л. И. Тимчук. Нарративное обучение в медиа пространстве.

В статье идет речь о динамическом развитии информационного социума и новых технологий преобразования информации, которое обуславливает необходимость создания благоприятных условий для применения нарративного обучения как нового методологического подхода в педагогической практике и коммуникации. Нарративный подход создает возможность для поиска и понимания смыслов в различных формах и проявлениях жизни. С помощью нарратива человек может осмыслить широкие, сложные и более дифференцированные контексты собственного опыта. Охарактеризовано и дано определение понятиям нарративного обучения, мультимедийного нарратива, медиа компетентности, обоснована необходимость использования мультимедийных технологий учителями при внедрении нарративных методик в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: нарративное обучение, мультимедийное нарративное обучение, мультимедийный нарратив, нарративные методики, медиа пространство, медиа компетентность.

SUMMARY

L. Tymchuk. Narrative learning in media space.

The article refers to the fact that the dynamic development of the information society and new transforming information technologies necessitates the creation of favorable conditions for the use of narrative learning as a new methodological approach in teaching practice and communication. Narrative approach provides an opportunity to find meaning and understanding in various forms and manifestations of life. Using narrative approach person can comprehend the broader, more complex and more different context of personal experience. The concept of narrative learning, multimedia narrative, media competence, the necessity of using multimedia technology by teachers in implementing narrative methods in their professional activities is characterized and defined.

The multimedia narrative increases the values space using information and communication technologies that impact the strategies of design, understanding and

learning of reality and identify it as part of human reality. It extends the information channels of influence, creating favorable conditions for cognitive activity, provides a new development of interactive learning in practice allows for the implementation of an individual approach. Effective factor of multimedia narrative is its interactivity, adaptability, based on the use of networked information technologies, including cloud technology resources, flexible learning modules, distance learning, providing interactivity, continuity, democracy, and personal orientation training.

Narrative multimedia training is defined as a teacher interactions with students in which the rational and logical, emotional and sensory characteristics of information transferred to and absorbed not only through verbal, but also other information channels using information and communication technologies, making it possible to extend, enlarge, update a number of meanings and nuances that arise in the course of new knowledge. Narrative multimedia learning is characterized by a certain level of creativity that makes possible different ways of structuring, transmission and presentation of information. Therefore, a characteristic feature of teacher training to a multimedia narrative learning is fostering the skills of critical perception of information in the media space and enriching the experience of creative activity, forming of creating imaginative world skills using information and communication technologies. This approach is based on the magnitude of attracting students to the creation of information products as a necessarily step in the process of development of information and communication competency and media competency, which is of particular importance in the modern media space – an integral environment used for storage, transmission and presentation of information or data.

Key words: *narrative study, multimedia narrative learning, multimedia narrative, narrative technique, media space, media competence.*

УДК 7.011:37.036

О. А. Хом'як

Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ СМАКІВ У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Розглядаються психолого-педагогічні особливості виховання естетичних смаків у студентів педагогічних університетів. Акцентується увага на тому, що посилення естетичного аспекту в змісті професійної освіти дозволить забезпечити одночасне включення емоційної та інтелектуальної сфери в процес професійної підготовки, тим самим змінити духовний світ студентської молоді і увявлення про власну майбутню педагогічну діяльність. Автор робить висновки про те, що студентський вік є найбільш чутливим періодом для виховання естетичних смаків, розвитку ціннісно-сміслових структур свідомості особистості й характеризується як завершальний етап підготовки до вступу в самостійну професійну діяльність.

Ключові слова: *виховання естетичних смаків, студенти педагогічних університетів, психолого-педагогічний аспект.*

Постановка проблеми. В сучасному українському суспільстві, у зв'язку з виконанням вищою школою економічної, соціально-підготовчої функції, зростає роль студентства в суспільному, культурному житті. Від рівня його